

10 jaar filmsubsidiebeleid in vlaanderen

luus van kuyk
jozef de Lombaerde

Dit artikel is de neerslag van een terreinverkenning die wij vorig jaar in het kader van het practicum van de tweede kandidatuur Communicatiewetenschappen gedaan hebben naar de situatie van de Nederlandstalige film in België.

I. Het huidige subsidiesysteem

Voor een meer uitgebreide behandeling van dit onderwerp verwijzen we graag naar een artikel van Karel Huybrechts: «De economie van de filmindustrie» in *Communicatie*, jaargang 5, nr.1, lente 1975.

Toch willen wij in het kort de globale werking even herhalen. De steun aan de filmindustrie komt hoofdzakelijk van twee ministeries.

1. Het ministerie van Nederlandse Cultuur.

Het Koninklijk Besluit van 10 november 1964 ter bevordering van de Nederlandstalige filmcultuur richtte twee adviesorganen op:

- de *Hoge Raad voor Nederlandse Filmcultuur*.

Zijn hoofdtaak bestaat in het uitvoeren van studies en onderzoeken betreffende de te voeren filmpolitiek.

- de *Selectiecommissie voor culturele films*.

Deze commissie werd opgericht om de ingediende scenario's te beoordelen en om op basis van deze bepaalde subsidiebudgetten voor te stellen. Deze selectiecommissie is een adviesorgaan in de letterlijke zin van het woord. De uiteindelijke verantwoordelijkheid en de beslissingsmacht liggen bij de minister van Nederlandse Cultuur.

2. Het ministerie van Economische Zaken.

In de schoot van dit ministerie ze-

telt een filmcommissie, die beslist of een film al dan niet zal genieten van de detaxatie (een bepaald percentage van de vermakelijkheidsbelastingen).

Hierbij dient opgemerkt dat de ministeries van Nederlandse Cultuur en van Economische Zaken inzake films en hun subsidiëring totaal onafhankelijk van elkaar werken.

Ook andere ministeries steunen de filmindustrie, zoals het ministerie van Landbouw en het ministerie van Nationale Opvoeding. Deze steun betreft meestal gespecialiseerde documentaires en didactische producties en wordt hier verder buiten beschouwing gelaten.

II. Subsidies

De onderstaande lijst werd als volgt samengesteld: de bedragen, door het ministerie van Nederlandse Cultuur aan een cineast toegekend gedurende de periode 1965-1974, werden samengesteld en die sommen werden naar grootte gerangschikt.

1. Roland Verhavert (4 speelfilms)	21.450.000
2. Emile Degelin (2 speelfilms, 4 documentaires)	17.025.000
3. Paul Collet & Pierre Drouot (1 premie, 2 speelfilms)	14.352.000
4. Fons Rademakers (2 speelfilms)	10.000.000
5. Nikolaï Van Der Heyden (2 speelfilms)	9.843.131
6. Harry Kümel (2 speelfilms)	8.485.000
7. Guido Henderickx (2 kortfilms, 1 speelfilm)	8.122.619
8. Jos Jacobs (1 kortfilm, 1 speelfilm)	7.073.358
9. Frans Buyens (1 scenario, 2 documentaires, 1 speelfilm)	6.500.000

10. Herman Van Der Horst (1 speelfilm)	5.314.407
11. Wies Andersen (1 speelfilm)	5.150.000
12. Patrick Le Bon (1 speelfilm)	4.994.567
13. Marcel Martin (1 speelfilm)	4.839.977
14. Robbe De Hert (2 premies, 1 speelfilm)	4.152.000
15. Guido Staes (1 speelfilm)	4.000.000
	<hr/>
	131.302.059

Buiten deze vijftien cineasten ontvingen nog dertig anderen subsidies ten bedrage van 29.286.665 fr. De totale subsidie voor de periode 1965-1974 bedraagt 160.588.724 fr.

Dit bedrag kan ook op een andere manier uitgesplitst worden.

- lange speelfilm (29)	128.718.059 (4.438.554 per film)
- korte speelfilm (21)	11.438.630 (544.696 per film)
- documentaire (15)	15.034.710 (1.002.414 per film)
- animatiefilm (7)	5.397.335 (771.048 per film)
totale subsidie (72)	160.588.724

Bij dit cijfermateriaal zijn enkele opmerkingen te maken.

Het is eigenaardig dat er bij de vijf eerst geklasseerde cineasten twee Nederlanders zijn. Dit is uiteraard door toedoen van het co-productiesysteem. Het spijtige is dat het hier gaat om meer commerciële producten («Mira», «Niet voor de poezen», «Angela») ten koste van de Vlaamse jongere cineasten zoals Robbe De Hert, die slechts op de veertiende plaats komt. Streeft men misschien naar een «veilige belegging» en tracht men een kritische benadering van onze maatschappij te vermijden?

Met de tien miljoen voor «De dood van een non» (subsidie toegekend in

1972) wil men Paul Collet en Pierre Drouot blijkbaar belonen voor hun bijdrage tot de Belgische filmsituatie. Hun belangrijkheid wordt alleszins duidelijk erkend. Hierbij kan men zich de vraag stellen of het verantwoord is op een jaarbudget van 24.691.875 fr. een som van tien miljoen (= ongeveer 40%) uit te trekken voor één film.

Wat gaat er gebeuren met de 5.646.358 fr. die men aan Jos Jacobs' film «De goden moeten hun getal hebben» besteed heeft? Deze film is in financiële moeilijkheden geraakt, zodat hij nog steeds niet klaar is en met het nare gevolg voor Jos Jacobs dat hij op 2 oktober 1974 zijn inboedel verkocht zag op de Antwerpse Vrijdagmarkt. «Adieu Filippi» van Rik Kuypers is een gelijkaardig geval. Ook deze film is nog steeds niet uitgebracht.

Een opmerkelijk feit in de Vlaamse filmproductie is «Verloren maandag Way out» van Luk Monheim. Deze film werd gemaakt op basis van participatie, naast het toegekende subsidiebedrag. Dit betekent dat de technische ploeg en de acteurs slechts in die mate uitbetaald worden als de onkostendeckering dat toelaat.

III. Algemene Beschouwingen

Eén van de eerste bezwaren van de cineasten betreft het scenario, dat in het huidige systeem als beoordelingsbasis dient (samen met het voorgelegde budget en eventuele garanties zoals bankwaarborgen, filmhuurgaranties).

Een scenario alleen is onvoldoende. Bij het lezen ervan kan men niet weten welke wending en uitwerking de regisseur aan zijn scenario zal geven. Dit kan heel wat anders worden dan de voor de hand liggende interpretatie. Daarom lijkt ons het toekennen van een bepaald bedrag voor het uitwerken van een scenario een goede handelwijze. Dat geeft de cineast de mogelijkheid om er —zonder al te veel financiële zorgen— werk van te maken. Dat betekent bovendien dat de selectiecommissie met een uitgewerkt scenario op een veel ruimere basis het ingediend project kan evalueren. Spijtig genoeg is dit tot nu toe nog maar drie maal voorgekomen: «Top-Hit-Girl» van Frans Buyens (naderhand geweigerd), «Onscherp» (werktitel voor «Jonny and Jessy») van Wies

UIT SYMPATHIE

C A B A Y

EUROPA BOEKHANDEL

FOCHPLEIN 6

3000 LEUVEN

Andersen en «De zwarte zon» (uitgebracht onder de titel «Salut en de kost») van Patrick Le Bon.

Een oplossing die heel wat aarde aan de dijk zou brengen is de concentratie van produktiefirma's. De verspilling van werkrachten en vooral van financiële middelen is op dit ogenblik enorm groot. Volgens het speciale nummer van «Film en Televisie» (nr. 209, oktober 1974) over de film in België zijn er minstens 56 produktiefirma's, die één of meerdere speelfilms geproduceerd hebben. Samenvoeging van een aantal van deze maatschappijen zou tot gevolg hebben dat men over meer geld beschikt (men moet maar één complex kantoren huren, één telefoonaansluiting...), dat men tot een aangepaste infrastructuur komt en vooral dat men zou kunnen komen tot een continuproduktie. De produktiefirma's zouden niet verplicht zijn om elk jaar enkele maanden op halve kracht te werken. Concentratie mag uiteraard niet leiden tot monopolievorming en tot opslorping. Zulke extreme situaties leiden onvermijdelijk tot een beperking qua ideeën.

Grotere produktiemaatschappijen zouden ook sterker staan om relaties aan te knopen met het buitenland voor eventuele co-produkties. Zodoende zou niet iedere firma deze inspanningen opnieuw moeten doen. Dat dit geen onmogelijke dingen zijn wordt nu reeds bewezen door produktiefirma's zoals Showking Films (opgericht en beheerd door Paul Collet, Pierre Drouot en Alain Guillaume). Een ander voorbeeld is «Verbrande brug» van Guido Henderickx, een co-produktie op nationaal vlak door Visie (Roland Verhavert) en Pierre Films (Jacqueline Pierreux). Deze twee firma's zullen, naar het zeggen van Verhavert zelf, in de toekomst nog meer gaan samenwerken.

Dit alles zou ook de promotie in het buitenland (nu op een twijfelachtige wijze verzorgd door Unibel Films) vergemakkelijken.

De voordelen van een produktiefonds, zoals het in Nederland functioneert, liggen voor de hand. Het grote voordeel is dat zulk fonds autonoom kan werken met een zeker subsidiebedrag per jaar (minimum 100 miljoen fr.), dat niet per se ieder jaar hoeft opgebruikt te worden. De cineasten of producenten (in België meestal één en dezelfde persoon) kunnen zodoende vlugger

over het geld beschikken. De films hoeven niet langer in een jaarpakket afgehandeld te worden en de administratieve rompslomp kan fel beknot worden. Ook de moeilijkheden bij regeringswisselingen zouden wegvallen. Men hoeft niet meer te wachten op het fiat van de minister.

Een correctie op het bestaande systeem zou kunnen bekomen worden door het verlenen van overheidswaarborgen aan privé-investeerders. Die kunnen dan zorgen dat de producenten onmiddellijk over voldoende cash beschikken. In Nederland zorgt het produktiefonds, dus onrechtstreeks het ministerie van C.R.M. en de Nederlandse Bioscoopband, voor het in stand houden van de Cinetonestudio's. Zou de Belgische overheid niet evenzeer zulke technische accommodatie kunnen uitbouwen, waar de Belgische cineasten terecht kunnen bij het draaien van hun films?

Frans Buyens zet nog een stap verder. Hij stelt voor om een aantal filmcollectieven op te richten. Onder filmcollectief verstaat Buyens een samenwerkende groep, bestaande uit een administratief directeur, een producent, een secretaris, een artistiek kader, een cameraman, een monteur, een tiental jonge cineasten die kunnen beschikken over een door de staat ingerichte studio. De overheid stelt samen met het collectief een jaarprogramma op en zorgt voor de nodige subsidies. (bv. 3 TV-films, één film voor Nationale Opvoeding, één toeristische propagandafilm bestemd voor distributie in het buitenland, een artistieke film, enkele experimentele films,...).

Er zouden een bepaald aantal filmcollectieven kunnen bestaan, die onder nauwkeurige controle met elkaar op een gezonde basis kunnen wedijveren. De jonge cineasten worden gevormd in het collectief: ze zijn beurtelings elkaars cameraman, regisseur, regie-assistent, boekhouder, producent, enz. De subsidiëring van de distributie is een betwistbaar punt maar kan in sommige gevallen zeer nuttig zijn.

Voor de distributiemaatschappijen is het inderdaad soms een groot financieel risico om bepaalde films te verspreiden, gezien de beperkte afzetmogelijkheden. Om zulke films niet aan het (beperkt) publiek te onthouden kan de staat een waarborg geven waardoor de verspreidingskosten zouden gedekt zijn.

De overheid kan de distributie ook steunen door het financieren van een degelijke promotie- en publiciteitscampagne. Hierdoor zou men de hegemonie van bepaalde filmverhuurders kunnen doorbreken en kan men de trustvorming tegengaan. (bv. het geval Heylen, eigenaar van zowat alle filmzalen van Antwerpen en daarbij nog eigenaar van het distributiehuis Excelsior). Door een subsidie zouden films, die normaal geen verspreiding kennen (ofwel slechts na verschillende jaren) wel in omloop kunnen gebracht worden.

Tenslotte willen we nog even het artificieel karakter van de huidige filmsituatie aanstippen. Een eerste punt van dit artificieel is het feit dat de meeste films voor een groot deel (tot 60%) gefinancierd zijn door het ministerie. Het produktiefonds dat autonoom kan werken en met een betere infrastructuur is een mogelijkheid om daarvan los te komen. Een tweede element van deze artificieel situatie is de breuk die er is tussen produktie en distributie. Indien er hier een nauwere samenwerking zou ontstaan dan zouden een aantal distributieproblemen wegvallen (zie bv. het geval «Ontbijt voor twee» van Rob Van Eyck, die opgeslagen ligt in de kelders van Excelsior en niet wordt uitgebracht). Enkel Ciné Vog Films — meestal in samenwerking met Showking Films — en Elan Films zijn distributiehuisen, die regelmatig meefinancieren in co-produkties. Een belangrijke oorzaak voor deze gebrekkige samenwerking is het feit dat de meeste distributiehuisen in België in handen zijn van buitenlandse firma's. Deze maatschappijen hebben reeds een lange traditie achter de rug en trachten zoveel mogelijk hun eigen films te verspreiden. Bovendien zien zij in de Belgische film weinig (financieel) brood en zijn op zulke produkten niet erg happig. Tenslotte hebben deze maatschappijen zelf af te rekenen met financiële moeilijkheden.

(vandaar de verschillende concentraties en opslorpingen zoals Warner Bros met Columbia Pictures, Metro-Goldwyn-Mayer met 20th Century Fox, M. G. M. dat zou opgeslorpt worden door C.I.C. omdat 20th Century Fox het niet meer zou aankunnen). Al deze elementen wijzen erop dat in België de basis voor een continue en degelijke filmproduktie nog moet gelegd worden. □